

IZRAELITA

TANÜGYI ÉRTESITŐ.

Felelős szerkesztő SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület”. — Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz Klauzál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

Egyletünkért és lapjáért.

(Megjegyzések a „Magy. Paed. Szemle“ márcziusi füzetéhez).

Századunkat, a tudományos kutatások-, felfedezések- és találmányoktól eltekintve — a roppant sok egyesület létesülése jellemzi. Rohamosan keletkeznek egyletek egymásután és egy és ugyanazon szakban működő egyének önálló egyesületet alkotnak vidékenkint; arra is van akárhány eset, hogy az ország egy részéhez tartozó egyének országos egyesületet létesítenek.

Ha már most behatóan foglalkozunk ezen kettős rendszerrel, akkor a következő öt igazságot állíthatjuk fel:

1. Az egyesülés eszméje, akár az egyik, akár a másik rendszer szerint, következményeinél fogva üdvös. Egy csoporthoz tartozó bármiféle foglalkozásu egyének egyesületté alakulva öntudatcsabban, jobb rendszer szerint és így czélszerűbben működnek szakmájukban.

2. Az ország különböző vidékein a viszonyok sajátlagos alakulásainál fogva külön egyesületek tanácsosak. Ezeknek tagjai közvetlen tapasztalatból ismerik a viszonyokat, behatóbban foglalkoztak ezekkel, hivatottak ezek felett eszmét cserélni és módjukban van gyors orvoslást eszközölni.

3. Ha az ország minden egy szakmához tartozó lakosa országos egyesületet alkot, ez anyagilag is, szellemileg is gazdagabb a vidéki egyesületeknél. Ilyen nagy egyesületek minden tagjukat egyaránt érdeklő ügyekben hathatóssabban, nagyobb eredménnyel működhetnek, míg a vidékek külön, sajátlagos viszonyaikból eredő szükségsein és bajain hosszadalmasabb eljárással, soha sem elegendő közvetlenséggel járhatnak el.

4. Legczélszerűbb, ha egyenlő foglalkozást folytató egyének országos egyesületté alakulnak, s közös céljuk felé vállvetett munkálkodással törekednek, de vidékenkinti sajátlagos ügyeik elintézésére régett a központi országos egyesülettel szerves összefüggésben álló vidéki fiók-egyesületeket is alkotnak.

5. Ha az egyesület szellemi gyarapodása szükségessé teszi és anyagi ereje megengedi, úgy ügyeinek czélszerűbb megvitatása és a fő- valamint a fiókegyesületek között való kapocs fentartása végett egyleti közlönyt szerkeszt.

Ezen öt általánosan ismert igazságot kellett felsorolnom, hogy további állításaim igazsága annál kétségbevonhatatlan legyen. Alkalmazzuk már most a fenti igazságokat egyenkint a hazai tőközönségre általában és ugyancsak a hazai izr. felekezeti tanítókra ilonösen, úgy ki fog

tünni, hogy, bár a magyarországi izr. tanítók minden más vallásu tanítókkal vállvetett munkálkodással kötelesek a jól ismert *közös cél* felé törekedni és bár viselik a közös kötelességeket és birják a közös jogokat, de, mint a felekezeti jellegű iskolák tanítói a jól felfogott felekezeti ügy szolgálatában is állanak és ez által a közös cél egy külön árnyalatának tisztviselői. Mint ilyeneknek kettős a teendőjük, u. i. a közös célt elérni iparkodni és a felekezeti iskolák célját is szem előtt tartani.

Nem helyes ugyanezen két célt egymástól *teljesen* függetlenül álló egyedeknek feltüntetni, azért hiszem, hogy szerencsén nevezem ezen iskolákat a közös főtest egy külön árnyalatának; de hogy valóban vannak az izr. fel. iskoláknak saját jól felfogott céljaik, valamint kötelességeik is, azt senki se vitassa.

Elegendő szellemi apparatussal működik a modern izr. felekezeti iskola, (és ez nem fából való vaskarika) hogy különleges célját a közös főcélal helyesen, a lehetőségig egyeztesse.

A közoktatásügyi kormány célszerűnek és szükségesnek látta a hazai tanítók számára szakközlönyt kiadni, mely *mindnyájunknak* szóló cikkeket közöl, de nem terjeszkedhetik ki a vidék, a felekezet stb által diktált sajátlagos paedagogiára.

Nem kell említenem, hogy minden vidéknek, sőt nagyobb városoknak tanítói is külön egyesültek, hogy sajátlagos ügyeiket, a mik a közös ügyektől függetlenek, vagy azokat legalább közélről nem érdeklik, egymás között tárgyalják. Vannak ilyen egyletek, melyek elég szellemi és anyagi erővel rendelkeznek és szükségét is belátták, hogy egyleti szakközlönyt szerkesszenek. Ezt tőlük rossz néven venni, sehogy sem lehet méltányos.

A ki a hazai izr. felekezeti tanítók állapotát a közelmúltban ismerte, az tudni fogja, hogy abban az időben talán az izr. tanító volt a sors által leginkább üldözött ember.

Hogy az öntudat általános ébredése a hazai izr. tanítókat sem hagyhatta cendes szendergésben, az világos; felébresztette bennök az egysülés szükségének tudatát és vágyát s hála a sorsnak, hogy a nemes tény kivételére mindig akad egy alkalmas férfi, a ki a közjóért feláldozza idejét és képességeit és így alakulhatott meg rövid idő alatt az a jótékony egyesület, melynek neve: orsz. magy. izr. tanítóegyesület, melynek igen-igen sokan kö zönhetjük nyugalmasabb napjainkat és még sok mást.

Habár az izr. tanítók tulnyomó része felek. jellegű iskolákon működik, nem vádolhatja őket joggal vagy igazságosan senki sem háládatlansággal sem a haza iránt, sem a törvényhozás, sem pedig előljáróik iránt; józan belátással tudjuk, hogy a törvényhozás ügyünket magáévá tette, jövőnket biztosította.

Az elismerésen kívül kettözött iparral működött ettől fogva az izr. tanító a haza szolgálatában és észszerűen egyeztette össze a felekezet és az állam követelményei által reá szabott munkát és elismerésre méltó rövid idő alatt oldotta meg azt a kérdést, melyen a „Magy. Paed. Szemle“ még ma is gyalul.

Az izr. felekezeti tanítókra kevés sor vonatkozhatik ama hosszú cikkből, mert mi a liberalismust illetőleg kevés okot adtunk kifogásolásra.

És nem is szólaltunk volna fel e sorok ellen, ha itt-ott nem érintettünk volna; mert mi azt a kérdést (a felekezeti tanító a szabadelvűség szolgálatában) a „M. P. Sz.“ nélkül is megoldottuk és ebben nagy segítségünkre volt a mi „Értesítő“nk, mely a jó tanácsokat hozta és vitte az ország egyik szegletéből a másikba. Igen nagy érdemei vannak ezen kis lapnak; ebben tárgyaltattak a mi sajátlagos ügyeink szakférfiak által,

ezen lap vitt elkeserült harczot sok boldogtalan kartárs érdekében számos hitközséggel és más felek. szakirókkal is felvette már akárhányszor a harczot és győzött mindig és remélhetőleg övé is lesz a diadal mindaddig, míg mai nemes és tiszteletreméltó célja érdekében harczol. Ezen lapban tárgyalatott azon tantárgyak tanítástana, melyek jogczimet adnak izr. felekezetü iskolák létezésének.

És kérdem, mit ártott már e lap a magyar tanügynek, hogy a felesleges, sőt károsnak példájául hozatik fel?

Bizony, ezerszerte nagyobbak e lapocska érdemei, mint sem azt hinnök, van és volt ennek mindig egyéb célja és rendeltetése is, mint jegyzőkönyveket, hirdetésekét és meghívókat közölni. Bizony megunná a „M. P. Sz.” i. t. szerkesztője és minden más lap szerkesztője is, ha az izr. oktatásügy minden különleges szakkérdését az általa szerkesztett lapban akarnók kellő vitatással tárgyalni. Pedig hiába fitymálja a felekez. paedagógiát v. felek. methodust, mert ilyennek is kell lenni; vagy minden terv- és rendszer nélkül tanittassanak-e? hát a bibliafordítás, héber nyelv, bibliatörténet vagy a tantervünk és órarendünk stb sajátlagos kérdés, nem szakkérdések-e? Vagy hol beszéljük mi meg szakszerűen mindama ügyeket, melyek tanító és hitközség és a nagyközönség között előfordulnak? Ezek bizony az ország összes tanítóit nem, legalább nem közvetlenül, érdeklik, de nálunk fontos szakkérdéseket képeznek, melyeket egymásközött kell és lehet legjobban megvitatnunk. De nem is lehetne szerénytelenség nélkül egy szerkesztőségtől annyi előzékenységet elvárni, hogy mindezen ügyek tárgyalására nekünk mindenkor elegendő tért nyisson.

Azt pedig, mintha nem volnánk elegendőleg szabadelvüek, nem hihetem, hogy az izr. fel. tanítókról állítaná, hiszen, mi néhány év alatt a hitközségekkel szemben annyira reformáltuk az iskolát, hogy gyakran inkább tapintatlanoknak, semmint szabadelvületleneknek tűnhettünk fel.

En pedig ama cikk i. t. írójával szemben állitom, hogy igen is alkuszik, mert a ki 4—5 lapon át szabadelvületlenséggel vádolja a felek. tanítókat, s cikke végén töredelmesen bevallja, hogy csak igen kevés felek. tanító nem szabadelvü, még pedig azért nem, mert kenyéradójjával folyvást ujjat nem huz, az önönmagával van alkuban. Denique a ki felekezeti ügyekbe ártja magát, az nem egy könnyen alkuszik meg önmagával és a közönséggel, egy-két szóval megadja egész okoskodásának a kegyelemdőfést.

De még egyről kell szólnom, míg a többit a más felekezetü tanítók és lapok bonczkésére bizom.

A mi lapunk különben sem ingyen lap, sem pedig az állam nem fizeti költségeit, mi a magunk szükségére, saját költségünkön létesítettük és felavattuk felsorolt céljain kívül, a mit legeslegelőbb kellett volna mondanunk, a magyarosítás fáradohatatlan bajnokának; hisszük, hogy nem kételkedik senki soraink igazságában, a kételkedőknek szolgálhatunk bizonyítékokkal.

Ezek után bátran állithatjuk, hogy nem volt méltányos eljárás a „M. P. Sz.”-től lapunkat bünbakúl odaállítani, nem hittük volna, hogy valaki találkoznék, a ki az érdemekben gazdag harczos mel'éről az érdemjeleket, melyek méltán diszitik edzett mellét, csupán saját érdemeinek nagyítása végett leszedni akarja.

Azt nem engedjük, nem engedhetjük.
Nyitrán.

Erber Lipót.

Országos izr. tanítói árvaház.

A „veszprémmegyei izr. tanítóegyesület“ f. é. május 12—13-án tartott évi közgyűlésén Ha,vas Bertalan siófoki kartárs ur egy az egész közgyűlés által lelkesedéssel elfogadott s életre való indítványt terjesztett elő; mely indítvány abból áll, miszerint az egyesület egy alapítandó izr. tanítói árvaház eszméjét magáévé tegye, mely célból a részletes intézkedésekkel egy illustris nevekkel bíró bizottságot bizott meg. Engedje meg tehát t. szerkesztő ur, hogy én mint az „orsz. izr. tanítóegyesület“ egyik szerény tagja szakközlönyünkben e fontos és önsegélyezésünknek szinte egyik kiegészítő részét képező tárgyhoz hozzászólhassak.

Először is felvetem azt a kérdést: Szükséges-e a magyarhoni zsidó tanítóságnak — miután már egy ily intézettel bírnak — egy kizárólagos zsidó felekezeti jelleggel bíró tanítói árvaházat alapítani? Ha igen, mely uton módon, mily segédeszközök, és miknek hangadó közreműködésével s áldozatkészséggel lehetne egy ilyent létesíteni? E kérdésekkel tüzetesen akarok cikkem folyamán foglalkozni, indokolt érvekkel be fogom bizonyítani, hogy a helyzet kényszerűségéből mily égető szüksége van a zsidó tanítóságnak egy árvaházra, különösen napjainkban, midőn az ádáz gyűlölet ember és ember közt, felekezet és felekezet közt egy kitölthetetlen űrt szakított. A népoktatásügy és az azzal foglalkozó különféle felekezetek tanítói nem ismerték eddig ama gyűlölséget míg az antisemitismus fekete lovagjai azt közénk nem szórták és a türelmetlenség égő fáklyáit fel nem gyújtották.

Az első „orsz. tanítói árvaház“ tudjuk, hogy mily auspiciumok között jött létre. Azt is tudjuk, miként az árvaházi állapotot jelenleg képező 39.000 frthoz a zsidó tanítóság is járult nem megvetendő filléreivel. Gyűjtöttünk és nem szüntünk meg lelkesítőleg hatni ama zsidó körökre, melyekkel érintkezésben álltunk és így bátran mondhatom — és ezt nem panaszképpen teszem — hogy a zsidó tanítóság körülbelül 4—5000 frt adománynyal párticipál a fenti árvaház alaptökéjénél. És mégis mit kellett tapasztalnunk? Azt, hogy a folyó iskolaév elején az árvaházi bizottság az árvák első felvételénél a zsidó tanító árvái közül egyetlen egyet sem vélt felvehetőnek. Hogy miért; azt talán a bizottság discretio mellett valamelyikünknek megsughatná, de ha nem teszi, ugy akkor is tudjuk. Elég az hozzá, már az első felvételnél a zsidó felekezeti árva mellőztetett. A későbbi felvételeknél ily formán mily eredményt várhatunk? Nem ringatjuk magunkat semmiféle illusiokban, mert ha fel is vesznek évek múlva 1—2 zsidó árvát is, ugy azok vallásunkkal ellentétes s sarkalatos törvényeit megtámadó életmód folytatására lesznek kényszerítve, mi felekezetiességükre haszont nem hozna; hanem öseik vallásától való elidegenítést szülne. De hát mi tevők legyünk! Felekezetünk értünk mit sem tesz; sőt anyagi helyzetünk napról-napra akutabbá válik. Vagy ama derék pozsonyi kartársunk, Adler ur siralmait semmibe se vegyük, hisz szivünkben beszélt! Ha egy pozsonyi hitközség tanítóit így dotálja és inséges állapotjukat a minden humanizmust arczul ütő phlegmával nézi és türi: akkor bizony reménytelen jövőbe néz a családos zsidó tanító, ki életén át inséggel küzdve, a hazának polgárokat nevelve, koldus életet él és nyomorog. Hát még halála után! Milyen lesz az elhagyott szegény özvegy és árvák sorsa!! Kell hogy borzalommal töltsön el ezen gondolat a családján rajongó szeretettel csüngő tanítót. És mi ezt türjük, kezünket ölbe téve várjunk, míg a sült galamb szánkba repül! Nem, és százszor nem! Ha Pozsony, a történelmi multtal bíró hitközség ily eljárást tanusít gyermekeinek nevelői és oktatói irányában, akkor miért legyen a kutya-

bagosi zsidó hitközség külömb? De ne bolygassuk e sebet, térjünk át tárgyunkhoz.

Hogy árváinkról gondoskodnunk kell, azt ugy hiszem kartársaim előtt bővebben fejtegetnem szükségtelen. Az orsz. nyugdíjalap, mely tudjuk a tanító özvegyét 84, egy—egy árvát 25 frttal segélyezi, éppen az éhenhalásra elég. A családapa hátrahagyott özvegyének és árváinak vagyont nem hagyhatott és így azok könnyörületes emberek — ha ugyan találkoznak még olyanok — jóindulatára vannak bizva, de ezen privát jótékonyág nem sokáig tarthat, olyan az mint a szalmaláng mely hamar gyulad; de ép oly hamar el is alszik, és így ismét azon alternativa előtt állunk, hogy vagy árvaházba velük, vagy az élet sokoldalú küzdterére küldjük. Alapítsuk meg tehát az elsőt, és ne hanyassuk árváinkat a háborgó társadalmi élet tengerének sajkáján! „Fortes fortuna adiuvat“ tartja a latin közmondás. A bátraknak a szerencse segít! Lám, az valóban irigylésre méltó autonomiával bíró protestáns hitfelekezet mily szépen gondoskodott elaggott lelkészei és tanítói-, azok özvegyei- és árváiról. A zsinat megalakította az ugynevezett „domesztikát“ mely páratlanul álló alapjával segélyezi életben és haláluk után azok hátramaradottait; kik e felekezetnek utolsó leheletökig erejüket szentelve — szolgálatában állottak. Vagy rámutassak-e a rom. kath. clerus munificens áldozatkészségére, ki 20.000 frt alaptőkével megalapította az „orsz. kath. tanítók segélyegyletét“ s azonfelül egyes püspökök privát jótékonyágára? Erre nézve sokan így raisonirozhatnak: Hja, az más, nekünk nincs oly autonomiánk mint akár a protestánsoknak, zsinatunk, azaz kongressusunk is alszik 1869 óta, nincsenek gazdag püspökeink, papjaink, egyházaink szegények mint a templom egere! Igaz kételkedő barátom tökéletesen igazad van. De én daczára ennek, egy kis jóakarát és ügybuzgóság mellett mégis létrehozhatónak tartok egy izr. tanítói árvaházat anélkül, hogy a hitközségekkel vagy szegény tanítóit egy újabb teherrel megadóztatnók. S pedig olyképen:

1. Hogy az országos 2 millió frtos iskolai alapból egy izr. tanítói árvaház alapítására legalább 10 évre terjedő időszakra — egy évenként kiutalványozandó segélyösszeg állapittassék meg.

2. Templomainkban — az orsz. izr. iroda s az orth. közvetítő iroda felszólítása folytán — a thóra felolvasása alkalmával egy בית היתומים czinü táblácska kifüggesztése által, a thóra előtt adományozók figyelmét hívjuk fel alapítandó árvaházunkra (mint ez a pesti izr. templomban már van).

3. Magyarország minden izr. tanítója kötelezze magát egy csekély évi összeget pl.: 1 frtot e célra áldozni, ez az összeg oly csekély, hogy a legszegényebb is megvonhatja magától, mi évi 12—1300 frt jövedelmet hozna az alap részére. Az országos izr. tanítóttestület pénztárából szinte segélyezné egy évi összeggel az alapot.

4. Az orsz. izr. tanítóegyesület közp. választmánya bocsásson ki egy a hitközségek valamint a tanítók közreműködésével gyűjtőiveket. Lelkes tanítóink saját érdekükben reményilem, serkentőleg és buzdítólag fognak hatni gazdag hitsorsosainkra és e néven nem megvetendő összeg gyűlhetne össze. Ezen 4 pontban foglaltakkal szemben a következő határozati javaslatot vagyok bátor elfogadás végett az augusztus hóban Bpesten tartandó „orsz. izr. tanítóttestület“ közgyűlése elé terjeszteni:

Határozati javaslat.

„Tekintettel a fentt idézettekre, melyekben kimutattam, hogy egy „felekezeti valamint humanisztikus szempontokból — nagy sziüksége van „a magyarhoni zsidó felekezeti tanítóknak egy ugy vallási mint kulturális igényeinknek megfelelő árvaházra; továbbá tekintettel arra, hogy „hitközségeink valamint tanítók vállaira ez intézet létrehozása által újabb

„terhet nem rakhatunk, javaslatom oda terjed, hogy az „Önsegély“ kérdésének tárgyalása alkalmával vagy evvel kapcsolatban vagy önnállóan — mondja ki a nagygyűlés, miként az árvaház életbeléptetését óhajtja és a fent jelztem 4 pontokban körülírt segélyforrásokat igénybe venni vagy megkísérteni szándékozik. E célból válassza meg a közgyűlés az árvaházi bizottságot. A további teendőket e bizottság üléseiben végzi. A bizottság munkálkodásáról a „Tanügyi Értesítő“-ben adna a „kartársaknak számot, valamint a gyűjtés eredménye is itt nyugtáztatnék.“

Ezen határozati javaslatomat azon szíves kéréssel terjesztem a közp. választmány elé, miszerint beható tárgyalás után, azt a közgyűlés napirendjébe felvenni és előterjeszteni sziveskedjék.

Addig is Isten velünk és szent ügyünkkel!

Battonyán, 1886 június 7.

Spitzer Ignác, néptanító, egyl. tag.

Hittani tanterv a fővárosi polgári iskolák számára.*

Tíz évi működésem a fővárosi polgári iskolákban azon tapasztalatot nyújtá nekem, hogy czélszerű az ifjúságot a 3 alsó osztályban a biblia-korszak történetével, a felsőbb osztályokban pedig, hol a világtörténet már nagyobbbrészt ismeretes, ezek nyomán a zsidók történetével és művelődésével megismertetni. Egyedül a történet ismerete képes a nemes és jó iránti hajlamot, a nagy elődöket megillető kegyeletet és tiszteletet a gyermekek szívében ébreszteni. Nem nyujtok száraz, elvont vallási és erkölcsi tételeket, mert ez csak részvétlenséget, közömbösséget s nem vallásaért és felekezeteért lelkesülni tudó ifjúságot nevelne. A hittani tételek simulnak a szentírás elbeszéléseihez, miáltal a történelmi háttér kíséretében nyujtott hitoktatás nemcsak alaposabbá, mert nem elvont, hanem könnyebben felfoghatóvá is tétetik. A biblia-korszak utáni történetünkben csak a legfontosabb momentumokat m. p. a zsidóság állapota a birodalom feloszlása után, a Misna, a Talmud, a zsidók állapota a kereszténység növekedése idejében. A IV. osztályban összevonom a hittani és erkölcsi tételeket, csoportosítom az ünnepeket, s így egy bizonyos rendszerbe öntöm az alsó osztályban vett hittani anyagot. A héber olvasást pedig a hitoktatás kiegészítő részének tekintem.

I. osztály.

Izrael fiai Egyiptomban. Mózes születése és küldetése. A tiz csapás. Izrael Egyiptomból való kiköltözése. (Izrael fellépése mint egységes nép). A Pessach ünnep. A manna. A Szina hegyen történt kinyilatkoztatás. A 10 parancsolat. A Sowuausz ünnep. Az aranyborju. Isten tulajdonságai. A bűnbánás. A 10 bűnbánási nap. A ros-hásonoh. A Jom-hakipurim. A vágyakodás sirjai. A mértékletességre vezető törvények. (Mááchulausz ászurausz). A kémek. Koráh és társai lázadása és bukása. (A papi intézmény). A frigysátor. A feleselés vizei. A honfoglalás kezdete. A sátrak ünnepe. Mózes halála. Mózes 5 könyvének rövid ismételése. Jozsua könyve.

II. osztály.

A Szentföld leírása. A birák könyve. Deborah és Bárak. Gideon. A haza iránt tartozó kötelességek, Jeftach. Ruth története. A könyörületesség. A törvényesen megállapított könyöradományok. Sámuel (Az imáról). A magányos és nyilvános isteni tiszteletről. Eli és fiai. Samuel mint bíró. Az izraeliták királyok alatt, Saul, Dávid és Salamon királyok. A

* Ezen tanterv a pesti izr. hitközségi hitoktatók testületének össziülésében, mely dr. Goldziher elnöklete alatt június hó 23-án a hitközség üléstermében tartatott, szövegtöbbséggel elfogadtatott. Szerkesztőség.

jeruzsálemi templom. A szülők iránti tisztelet és kegyelet. (Házkóro, Kádes juszaum). A birodalom felosztása. Mózes öt könyvében foglalt törvényeknek csoportosítása (613 törvény-tétel) Mózes öt könyvében foglalt törvényei 4 főcsoportba való felosztása. Az I. osztályban vett hittani anyag ismétlése és bővítése.

III. osztály.

Izrael birodalom története. Jerobeám, Achab (Eilijáhu a Tisbi). Testünknek épségben való fentartása kötelességünk. Izrael utolsó királyai. A szamaritánusok. — Juda birodalom története. Rechabeám, Josáfát. Az igazságszolgáltatásra vonatkozó törvények. Jehorám, Atália, Joás, Uzia, Jószam, Achasz Chiskijau. Jesájáhu próféta. Életrajza, szózataiból. A messiás. Menásse, Jósijáhu, Jehojákin. Chizkijáhu. A birodalom pusztulása. A böjt és gyásznapok. Jeremiás életrajza és szózatai. Gedáljáhu. A korábbi és későbbi próféták könyveinek rövid ismétlése. Dániel könyve Mordechájig és Eszter, Purim. A zsidók visszatérése a babyloni fogságból. A templom újra való felépítése. Ezra és Nechemja. A nagy gyülekezet férfiainak intézménye. Az ima. Mózes 5 könyvéből való felolvasás (Háftoroh). A macedoni uralom (N. Sándor mesés indulása Jeruzsálem ellen és kiengeztelődése). Az egyiptomi uralom. Oniasz templom. Septuaginta LXX. A syryai uralom. A zsidóság és a hellenismus közti harc. Fellázadás a Makkabeusok alatt. Chanukka ünnep. Juda és Jonathan halála. Az I., II. oszt. vett hittani anyag ismétlése.

IV. osztály.

Az önállóság megnyerése. Simon mint önálló fejedelem. Valláspártok. Jonas Hyrkanus. A Synhedrion intézmény. A zsidó naptár. Salome Alexandra. Hyrkanus és Aristobulus közti viszály. Pompejus Jeruzsálemben. A hasmonaei család uralmának vége. Herodes. Belviszonyok. Hillel és Sammai. A rabbinismus fejlődése. Zeloták. Judaea a procuratorok alatt. A felkelés. Josephus Flavius. Vespasianus Titus. A II. templom feldulása. A birodalom feloszlása. A zsidóság állapota a birodalom feloszlása után. Rabbi Jochonan ben Zakai (Halacha) Akiba. Juda ha-Naszi (Misna). A jeruzsálemi talmud. A zsidók állapota a kereszténység növekedése idejében. A babyloniai talmud. A karaiták. A gaoniták. A zsidók Spanyolországban (Ibn Ezra, Mózes b. Nachman Ramban). A zsidók Egyiptomban (Maimonides Mózes). A zsidók Franciaországban (Rasi.) Keresztes hadjáratok következményei. A zsidók Németországban (Rottenburgi Mein). Mendelssohn Mózes és kora. Cremieux és Montefiore.

A) Hittan: Az I. II. és III. osztályban vett anyag ismétlése és bővítése. I. Istenről, létéről és annak egységéről. II. A kinyilatkoztatásról. III. A lélek halhatatlanságáról. IV. Isten lényé és tulajdonságai.

B) Kötelességtan. Kötelességünk Isten irányában. Embertársunk. Önmagunk. A teremtés többi lényei iránt tartozó kötelességek.

C) Szertartástan: Főünnepek, félünnepek, gyásznapok, jelvények, önuralom, a szentesítés törvényei. Étkezési törvények és jelentőségük.

D) Liturgia: A szombat és ünnepnapokra szóló imadarabok ismeretése, gyakorlása és magyarázata. A Kadis, Kedusa és berochauszimadarabok begyakorlása. A bár-miczváhra való előkészítés sat.

Budapest, 1886. június hó 28-án.

Györi Adolf, hittanár.

A közgyűlés egyik főtárgya.

Szoros értelemben véve, többeknek bizonyos cél elérése végetti társulása, összeköttetése egyesületet szül. A régi jogtudomány az egyesületeket erkölcsi személyeknek tekintette. Az ó-korban ily egyesületi szel-

lem létesítette a *lovag* és *egyházi* rendeket, mutatván a világuak, mily csodaszerű erőt rejt az *egyesülés*.

Egyesüléseknek köszönhetőek a Hansavárosok biztonságukat és kereskedelmök *fejlődését*. Angolország roppant *életercjét* a szabadon gyakorolható *egyesülési jognak* köszönheti leginkább, mert ott egyesületek intézik azon ügyeknek nagy részét, melyek a continens több országaiban közvetlenül az *állam* által döntetnek el. Nálunk is tágasb körben a társadalmi élet minden ágán mozog az *áldást hozó egyesületi élet* a közjó és nemes előmozdítására.

A honi izr. tanítószág, mint felekezetének értelmes alkatrésze, e tekintetben sem maradhatott vissza és az alkotmányos aera beállta e'ött már létesítette ama egyesületet, mely mintaszerűen és önzetlen feláldozással 20 év óta képviseli a honi izr. tanítószágot: — az *orsz. izr. Tanítóegylettel*. Kartársaink józanabb része előtt elegendőképen ismeretesek nevezett Egyesületünk a hitfelek. tanügy körüli nagy érdemei. Némi hiányok potolására az alakult „*vidéki körök*“ hivatta vannak, miután ezek főczélja, a *Budapesten székelő közp. választmány illetékes tájékoztatása, illetve az orsz. ág külön vidékén, külön viszonyok mellett működő izr. tanítószág netán fenforgó bajainak a közp. választmánnyal való illetékes közlése, illetőleg orvoslása.* — Ilyen tárgyat megpendített Pfauféder illavai tanító „*Közlönyünk*“ mult számában.

Nevezett tanító által megpendült tárgy *részben megérdemli az izr. tanítószág külön figyelmét*, (más tekintetben pedig Chanina contra R. Jehuda elleni szenvedélyes tüntetéséhez hasonlít).

Meg is beszéltük *érdemlegesen és kellő tárgyilagossággal* nevezett tanító által kitűzött tételeket, mig végre azon *határozatot* hoztuk, miszerint érintett tárgy, (tételek) *megfontolására* méltó részének tárgyalása, nem a „*vidéki kör*“, hanem *inkább a „közp. választmány“* elébe tartozik. Az izr. hitf. iskolák, állami iskolákká való átváltoztatása és ezen tény által netáni következmények *egyesekre* nézve való *káros* befolyása, mikénti legczélszerűbb elhárítása a *jövő közgyűlés egyik főtárgyát képezheti*. Külön körözüvényben pedig felszólítjuk a megyei izr. tanítószágot, mielőtt az *orsz. izr. tanítóegylet közp. választmányánál* az érintett *kényes* tárgyban a szükségesnek vélt intézkedést megtennék, lépjenek *tömegesen saját*, és a hitf. tanügy érdekében az *orsz. izr. tanítóegylet kötelékébe*, és hozzák *be egyszersmint mindenütt az orsz. izr. tanítóegylet, az izr. hitf. iskolára nézve korszakot alkotó kiadványait is*, (l. Trencsénvidéki kör, 1883. dec. 31. tartott gyűlésben felolvasott „*határozati javaslatomat*“ és az ebbeli jegyzőkönyvet is.)

Kell, hogy ugyanazon társasághoz (egyesület) tartozó tagok egymáshoz viszonya, melynél fogva mindannyian *egyenlő jogokkal és egyenlő kötelezésekkel* legyenek felruházva, csak *egy testületet képezzenek*. A *vidéki tanítószág* mostoha sorsa pedig csak akkor fordul jobbra, ha *hatalmas* befolyással bíró kartársaival szövetkezik, a közjó körül működő pajtásaihoz vállalat vetve simul. Minden *elkeserítést* gondosan kerüljünk!

Trencsin.

Donath Ármin.

Uj könyvek az uj tanévre.

Az orsz. magyar izr. tanító-egyesület megelégedéssel tekinthet könyvkiadó vállalatának eredményére. Legtöbb könyve már 2—3 kiadást ért és éppen jelenleg, mint „*Értesítő*“-nk legutóbbi száma hirdeti, hat uj kiadvánnyal lép elő, hogy azokat az uj tanévvél a tanítóknak és a tanulóknak adja át.

A felsorolt könyvek közt a 3. osztályu német olvasókönyv is fordul

elő, melynek átdolgozott, javított második kiadása az imént hagyta el a sajtót. E sorok írója, mint a német olvasókönyvek szerzője, bátorodik a következőkben a változások-, illetőleg javításokról, melyeket ezen könyvben eszközölt, számot adni

Mindenekelőtt arra törekedett, a nyelvet és a kifejezéseket annyira egyszerűsíteni, hogy a könyv még oly tanulóknál is alkalmazható legyen, kik a német nyelvben csak kevésbé jártasak. A könyv tervezete és berendezése azért ugyanaz maradt, mint a magyaré, mindennek daczára nem tartalmazza csupán a magyar olvasmányok fordítását. A szerző, kollégái kívánságának eleget tévén, — felvett több más, különösen rövid olvasmányt, melyek a könyvnek sokoldalúságát és a tanulók érdeklődését fokozni hivatvák.

A magyar olvasókönyvtől legkevesebbet tér el az első rész: a bibliai elbeszélések. A szerzők — mindketten — ezen olvasmányok kidolgozásánál azt tüzték ki alapelvül: azokat a bibliai nyelvmodorral lehetőleg egyeztetni és e megbecsülhetetlen tan- és olvasmány-anyagnak természetességét és egyszerűségét megőrizni. Valamivel jobban tér el az olvasókönyv második szakasza: a hazai történeti rész. Mindamellett, hogy itt is követték a régi krónikák előadását, még sem volt egy évezredek által szentesített szöveg megőrizendő, s a szerzőnek szabad volt a szemléletességet és áttekinthetőséget elősegíteni, hol rövidítés, hol kihagyás vagy közbeiktatás által. A 30. olvasmányban a magyarok vándorlása. A szerző nem akarta említés nélkül hagyni a kazárokkal való találkozást és a zsidók jelenlétét az ország elfoglalása alkalmával. (Dr. Kohn S. művei nyomán). Továbbá betoldotta a 33. olvasmányt, részint azért, hogy Magyarország elfoglalása részletesebben legyen kifejtve, részben pedig, hogy történetileg kifejtse a vármegyék keletkezését, miután azokról a következőkben többször említés tétetik.

Sokkal mélyebbrelátó eltéréseket mutat fel a három következő szakasz. A Midrasch kincstárából kiszedett a szerző még néhány ész- és szivnemesítő elbeszélést, azonkívül elismert német írótól egynébány mesét és elbeszélést, melyek ugy formájuk valamint tartalmuk által alkalmasak lesznek a gyermekek érdekét felébresztteni. Még inkább tér el a negyedik: Szülőföld és a haza ismertetése (földrajzi olvasmányok) című szakasz. Miután a földrajz tanítása a népiskolában a szülőhelyből indul ki és módszeresen halad az ország egyes részei ismertetéseig, végre az egész országra terjeszkedik ki, ugy a szerző is utal az olvasókönyvben erre az útra. A szakasz az otthonnal veszi kezdetét, azután áttér a falu és a város leírására, következnek hazánk nevezetesebb helyei (mint Diósgyőr, Körmöcz- és Selmezbánya sat.) Végre azon helyek leírása, melyek a magyarok bevándorlása alkalmával nyerték fontosságukat. Az utóbbiakat leghelyesebben az iskolaév vége felé, Árpád és Józua története után tárgyalandók. Minthogy a földrajzi képeknél, valamint a következő fejezet (Népelet) olvasmányainál a leíró elem el nem volt kerülhető, a szerző ezek prózaiságát költői hozzákapcsolások által törekedett egyensúlyozni. Két olvasmányt levélalakba öntött, hogy a tanulók az írásbeli dolgozatok ezen fajtát, melyek az életben uton-utfélen alkalmaztatnak, olvasókönyvükben szintén képviselve találják.

A természetrajzi fejezetben felvette a szerző a medvét és az evetkét az erdei állatok képviselői közé, épugy a versek közé egyebek közt a 113. zsoltár metrikai fordítását, mely ezen könyvben leginkább van helyén, hol az Egyiptomból való kivándorlásról és a három nagy ünnepről van szó.

Miután a szerző az eddigiekben a már megjelent olvasókönyvről referált, bátorodik a következőben egy kis könyvecskére figye'meztetni, melyet a közel jövőben sajtó alá szándékozik rendezni.

Több oldalról azon kívánságot hangoztatták, hogy szükség volna az olvasókönyvek, főképen a németek mellé, egy segéd- és gyakorló (feladvány) könyvre. E sorok írója ezek által indítatva érezte magát, ilyen segéd- és gyakorló-könyv kidolgozására, egyelőre a második osztály számára és bátorodik azt a t. collega urak figyelmébe ajánlani. Ambár ezen művecske csak a gyermekek számára van írva (s a csekély ár lehetségessé teszi annak általános bevezetését) azért mégis a tanítóknak is fog szolgálatot tenni, mert a szerző nemcsak a nyelvbéli gyakorlatokra fektette a fősúlyt, hanem különös tekintettel volt a módszeres és paedagogiai eljárásra is, s a művecske útmutatóul szolgálhat a tanítónak arra nézve, mikép kapcsolandók össze az olvasmányok, mily rendben következzenek egymásután, szóval, hogyan vezesse a tanító tanítványait biztosan és gyorsan azon célhoz, melyet a nyelvtanításnak a népiskolában elérni kellene.

Ha e művecske a t. kollegák tetszését megnyerné, a szerző a jövő évben kiegészítené a megkezdett munkát a III. és IV. osztály számára.
Budapest. *Mendl.*

„Ruth“.

Módszeres tárgyalás a népiskola 4. osztálya számára.

Fischendorf Gyula után írta Engel Adolf.

(Vége).

Most már átmehet a tanító az előadással az **összefűzésre** (t. i. az előbb tanultakkal összehasonlítására). Mi már oly emberekről tanultunk, kik ép oly hűek valának, mint Ruth volt, mondja a tanító. A gyermekek Mózeset nevezik meg. Mózes is, mondják, olyan hűséges volt mint Ruth. Nem feledé el sem szerencsében, sem a királyi palotában szegény népét. Részt vett balsorsában, mint Ruth Naemiében, melegen ragazkodott a pusztában a gyakran tévutra tért néphez és ragazkodásától semmi sem tántorithatta el (példák erre). Csak a halál választá őt el, kedvelt népétől. Mózesnek is oly szép jutalom adatott hűségeért? kérdi a tanító. Gyermekek: Igen, a hogy Ruthon, ugy Mózesen is tetszést talált Isten. Szolgájának nevezte őt el, beszélt vele, mint atya gyermekével és megáldotta őt, mint Ruthot, az övéi szeretetével: (Izrael gyásza Mózesért), a sziv nyugalmával és (utalás erre), ugy hogy bár sok baja és fáradsága volt, mégis szerencsés embernek érezte magát. És miért részesültek Mózes és Ruth ily nagy jutalomban? kérdi a tanító még egyszer. A gyermekek felelik: Isten, mindkettőjüknek övéi szeretetét, szivüknek pedig nyugalmat és békét ajándékozott, mert hűségesek voltak, és ezen hűségüktől semmi sem tántorithatta el őket. Csak e 2 embert jutalmazza meg Isten így? kérdi tovább a tanító. Gyermekek: Ő ama szép jutalmakat mindazoknak adni fogja, kik Ruth és Mózes szerint cselekednek: oltalmazza pedig mindazokat, kik benne biznak mint Ábrahám.

Következik a tárgyalás **összefoglalása**: Mit tanultuk tehát Ruth történetéből? Tanultuk a következőket, mondják a tanulók: Ki oly hűséges mint Ruth, az kedves Istennek, annak a legjobbat ajándékozza, mit az élet nyujthat: vidám, szerencsés szivet és az övéinek szeretetét. Ezt pedig mit ugy együtt találtunk ki, mondja a tanító, Isten maga jelenti ki együtt szózatában t. i. a hűségesnek a legjobbat fogja adni t. i. az élet koronáját. „Légy halálig hű az örökkévaló, a te Istenedhez, ugy az élet koronáját akarom neked adni.“

Miután a gyermekek kimerítően megtudják mennyiben tünik ki ezen mondat Ruth történetéből, beírják a szellemi oktatás eredményére

szánt füzeteikbe és peéig az általunk meghatározandó rovatok alatt: „Miképen viselkedjünk más emberek irányában, Isten irányában stb.”²

Most végre az utolsó fokhoz az **alkalmazáshoz** térhetünk át. Képesek vagyunk mi is ezen korona részeseivé lenni?, folytatja a tanító a megbeszélést. Gyermekek: Az élet koronáját a jó Isten nekünk is megadja, ha mi is olyan hűségesek leszünk mint Ruth. Lehetek-e vajjon ti is hűségesek? Mi is hűségesen viselhetjük magunkat, mondják a gyermekek, ha szüleink megöregszenek és már semmit sem képesek keresni, nem szabad őket elhagynunk, gondoskodni és keresni lesz kötelességünk érettök, mint Ruth Naemiért. Ha szüleink vagy testvéreink betegen feküdnének, kötelességünk őket ápolni és gondozni, — bárha a betegség ragályos vagy veszélyes lenne is. A jó Isten majd megoltalmaz bennünket, hogy ne legyünk betegek és ha egyszer felnövekedünk, hűségesek tartozunk lenni magyar népünk irányában, mint egykor Mózes az izraeliták irányában volt (Hazafias dal . . .)

Eredmény: A szerzett anyagnak mikénti felhasználására szolgáljanak a következő kérdések:

1. Valóban üresen jött-e Naemi haza? (A hűség becse! Egy hü barát nagy kincs.)

2. Mennyiben tartá meg Ruth az 5-ik parancsolatot?

3. Mit mond az 5-ik parancsolat, ha arra emlékeztet, hogy a jó gyermekeknek jól fognak folyni dolgaik.

4. Minő tanulságokat ad ezen elbeszélés mások irányábani viselkedésünkre stb. . . .

Más tárgyakkali összekapcsolása (concentracio) Irálytan: Ruth hűsége.

Olvasmány: A barátság. Ének Légy hű és nyílt szivü (v. hasonló dal)

Természetrájz: Az aratás.

Bibliai növényisme.

(Folytatás).

ש M. 1. k. XLI. 42. Így hitták az egyptomiak a közönséges gyapotot *Gossypium herbaceum*. A gyapotnövény a mályvafélékhez tartozik, 1 méter magas, sárgás virágokkal; mikor dió nagyságu gyümölcse (tokja) megéri, felpattan és adja a fehér gyapotot. A gyapotszövet az egyptomiaknál a legbecsesebbnek tartatott és papjaik ruhái is bisszusból készültek.

בטנים M. 1. k. XLIII. 11. Pistác-dió. A *Pistacia vera* nevü fa mogyoró nagyságu csontár-gyümölcse; magva kellemes mandola izü, zöldes színü. A kereskedésekben többnyire csak hámozva találjuk. שקדים A mandolafa** gyümölcse. Lásd: „T. Értesítő“ 4. sz.

נמא M. 2. k. II. 3. Gómefa; anyi mint papircserje, *Cyperus Papyrus*. Ez 3 méter magas kákaféle növény, mely Egyiptomban a Nil áradásai folytán támadt álló vizekben nő. A papircserjéből az egyptomiak kis ladikokat fontak, páncsából vitorlákat, ruhát, köteleket, különösen pedig papirt készítettek.

סוף Nád. A felső nád, *Phragmites communis*, a bugás virágzatú pázsitfélékhez tartozik s hazánkban a legmagasabb fü; vizi növény, barna, terebélyes bugával. Az arab tengeröböl héber neve ים סוף. Itt סוף =

² A tanuló füzetének illető lapja körülbelül így nézne ki:

„Miképp viselkedjünk embertársaink iránt:

1. Légy szolgálatkész, mint Ábrám.

2. Ne légy haragos mint Kain és Mózes.

3. Légy a gyengébbek segítöje, mint Mózes.

4. Ne feled el halottaidat a mint az izraeliták Mózeset el nem feledték.

5. Légy hűséges mint Ruth, s. i. t.

* A már egyszer leírt növényeket mint a jelen esetben, ugy a jövőben is — említetlenül hagyom.

tengeri moszat. Ezen vízi növény az arab öbölben oly nagy mennyiségben van, hogy a vizet zöldre festi és a hullámok annyit sodornak belőle a tengerpartra, hogy ott hegyeket képez.

סנה M. 2. k. III. 2. Csipkebokor. Ennek virága a csipke-rózsa, *Rosa carina*, termése hosszú, piros bogyó (Hagebutte).

פשתה M. 2. k. IX. 31. Tévesen „kender“-rel van fordítva; **פשתה** tudvalevőleg lent jelent. A házi len, *Linum usitatissimum*. Keleten és Dél-Európában vadon tenyészik. Egyévi növény, 70—90 cm. magas, vékony szárral és lándzsás, váltogató levelekkel. Junius, júliusban a szár hegyén nyílik világos kék, könnyen lehulló, 5 szirmu virága, melyből később sokmagu, gömbalaku tok fejlődik. A szár háncsrostjai adják a lent, magvai olajt tartalmaznak. A len már az ókorban az egyiptomiak egyik legfontosabb természetménye és kereskedelmi cikke volt s még ma is az. Nálunk Magyarországon aránylag kevés lent termelnek; de annál több kendert. Az utóbbiból csak durvább szöveteket és köteleket készítenek.

שערה. Árpa ezen nagy elterjedésű gabonanem a legrégebb emberi tápszerek közé tartozik. Palaesztinában, a hol már márczius végén és április kezdetén aratták, nagy mennyiségben termett. Egyiptomban az árpa egy hónappal előbb érkezik, mint a buza, azért a jégeső tavasz kezdetén már érett állapotban találta s elverte.

חטה 32. Buza. Valamint hidegebb éghajlatok alatt a rozs, úgy Egyiptomban a buza a legközségesebb gabonanem; rozsot ott nem termelnek. Palaesztina is, mi t a bibliából tudjuk, fölötté bővelkedett buzában.

כסמת. Tönköly. A buzának egyik faja, *Tricium Spelta*, majdnem négyélű kalászszal.

אויב M. 2. k. XII. 22. Izsóp. *Hyssopus officinalis*. 40—50 cm. magas, jóillatu növény, a szár hosszában egyoldalt álló, kék vagy fehér ajakos virágokkal. Kerteinkben közönséges.

תמרים M. 2. k. XV. 27. Pálmák és pedig *d a t o l y a - p á l m á k*, *Phoenix dactylifera*. Lásd az „Értesítő“ X. évf. 9. számában „Ünnepi csokor“.

מן M. 2. k. XVI. 31. Mán v. manna. Ez méznemű gyanta, mely Syria, Perzsia- és Arábiában több fa és bokor leveleiből kiizzad és a keletieknek kedvelt eledelét képezi. A gyógyszerházakban kapható manna nálunk is előforduló, de Dél-Európában bőven tenyésző virágos kőrifa, *Fraxinus Ornus*, édes ízű beszáradt nedve, mely részint önként, részint bemetszés következtében tolyik ki.

גר Koriander. *Coriandrum tativum*, az ernyösökhöz tartozó, fehér virágú növény, mely Keletről származik s kerteinkben mivelletik; fűszeres szagu és ízű gyümölcse gömbalaku és sárgás színű; cukorral bevonva árulják a cukrászok (giliszta cukor.)

שטים (egyres szám **שטה**) M. 2. k. XXV. 5. Sittimfa. Ez a v a l ó d i á k á c z, melynek számos faja van Afrikában és Ázsiában. Az egyiptomi akác, *Acacia vera*, s más fajok szolgáltatják e cummi arabicumot, mely kérgökből kifolyik. Az akácznak rendkívül tartós fája van, a vízben sem rothadt, miért is az ókorban nagyon becsülték s leginkább hajók készítésére fordították. — A mi akáczfánk nem *Acacia*, hanem *Robinia Pseudacaci*, s csak is ezen név alatt találjuk fel a szakkönyvekben. Magyar növénytan neve áll-akác.

מרדרור M. 2. k. XXX. 23. Myrrha. A Vöröstenger mellett tenyésző Balsamadendron Myrrha fának kifolyt és beszáradt nedve, mely fűszeres gyanta a gyógyászatban nyer alkalmazást.

קנמן Fahéj. A fahéj-babérfa vékony galyainak háncsos része és belső

kérge. Leveli jó illatúak, apró virágai fehérek, gyümölcse bogyó. A héját évenként kétszer hántják le, felbőrétől megszabadítják s a napon megszáritják mi által csőalakra kunkorodik s megbarnul. A fahéjat ősidőktől fogva használják; hazája Ceylon sziget. (Folyt. köv.)

L e v e l e z é s.

Tekintetes szerkesztő úr!

Alázattal felkérjük, miszerint alábbi nyilatkozatnak becses lapjában egy kis tért engedni sziveskedjék.

Nyilatkozat.

Nagyságos Bárdosy Gyula, j.-n.-k.-szolnok megyei kir. tanfelügyelő úr 748/886 számú végzésével, örvendetes tudomásunkra hozott, hogy ő Nagyméltósága a magy. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr, a kúnszentmártoni izr. iskola részére:

1. Gönczy magyar fali olvasó tábláit.
2. Írás- és nyomtatásbeli mozgatható betűit.
3. Magyarország fali térképét, és
4. Egy számoló gépet legkegyelmesebben engedélyezni méltóztatott, mely tanszereknek már birtokában is vagyunk

Miért is alólirt, a helybeli izr. iskolaszék nevében, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter úr ő Nagyméltóságának kegyes engedélyezéseért, úgy szinte Nagyságos Bárdosy Gyula kir. tanfelügyelő úrnak buzgó „fáradozása és kieszközléseért“ hálás köszönetünket kifejezni el nem mulaszthatom.

Maradok mély alázattal a kúnszentmártoni izr. iskolaszék nevében Kúnszentmártonban, 1886. évi május hó 17-én.

Winternitz J., n. tanító és isk. jegyző.

Iskolai értesítők.

1 A. b. gyarmati izr. elemi népiskola értesítője, közli *Brett Mór* igazgató. Az iskolát négy osztályban 268 tanuló látogatta, a kik között 137 tandíjmentes tanuló volt. A hitk. pénztár 1605 forinttal járult a költségvetés hiányának fedezéséhez, — elismerésünket az áldozatra kész hitk. elöljáróságnak! A tanítószemélyzet hat tagból állott, a fent felhozott tanulószám következtében az osztályok túltömöttek voltak, a tanítók buzgóságáról az említett körülmény dacára tanuskodik a II. rendnek aránylag csekély száma, mindössze 46, valóban szép eredmény, de mennyivel jobb lehetne az, ha a hitközség anyagi állapota megengedné párhuzamos osztályok felállítását. A használt tankönyvek czimeit a földrajzin kívül, felsoroltnak.

2 A pécsi izr hitközség népiskolája értesítője, közli *Klingenberg I.* iskolaszéki jegyző. Az intézet négy osztályát 234 tanuló látogatta, tandíjmentesek nincsenek kimutatva, költségvetés valamint a használt tankönyvek jegyzéke is hiányzik. Az iskolában elért eredmény valóban fényesnek mondható, mert mindössze 26 II. rendű tanuló azaz 11% volt. A tanítói személyzet 7 tagból állott; a hitközség gondoskodott azon izr. tanulók hitoktatásáról is, a kik más ottani tanintézetekbe jártak. Az utóbbiak statisztikája arról győz meg bennünket, hogy a zsidó szülék az izraeleita iskolába az uralkodó áramlat dacára mégis inkább küldik gyermekeiket, mint a közös iskolába, mert a közös iskolába járó tanulók száma 76, azaz a hitk. izr. népiskola tanulóihoz aránylag 32%, már is szép eredmény a mai viszonyok közt; a pécsi kollegák büszkélkedhetnek ez eredményökkel, szakavatott iparkodásuknak leg-zebb jele az.

3. A Makó városi alsófokú kereskedelmi iskola értesítője, közzéteszi *Schlesinger Lipót, keresk. isk. igazgató* Három osztályban nyújtott az oktatás, 60 tanuló látogatta, közöttük 32 mózes vallású, az intézet élén fent megnevezett tagtársunk áll. Azt kívánjuk e fiatal intézetnek, hogy egész fennállása alatt segítse elő azon békés egyetértést, mely a különböző felekezetek közt a haza javára uralkodjék. Az igazgatón kívül még Molnár Albert polg. isk. tanár tanított; az elégtelen előmenetelt tanúsított tanulók száma 17, mely nagy szám abban leli magyarázatát, hogy a mulasztások száma nagy és hogy az intézmény új mély gyökeret még nem verhetett, az érdekelt körök elég komolysággal még nem méltathatták. De meg vagyunk győződve, hogy fényesebb eredmény sem fog ki-maradni, vivat, floreat, crescat! *Ben-Jómtóv.*

Egyleti élet.

— A közp. választmány utolsó üléseiben a közgyűlésre vonatkozó kérdésekkel foglalkozott és megállapodásait a következőben hozzuk t. tagtársaink tudomására. A közgyűlés f. é. augusztus hó 19-én délután és folytatólagosan 20-án fog megtartatni. Tárgyalásra a következő tétélek lettek véglegesen kitűzve: A jellemképzés az iskolában. — A héber nyelv oktatásának módszere. — Önségély. — A vidéki fiók-körök szabályozása. — Az alapszabályok némely pontjainak megváltozása. — Neta-láni indítványok, (mint pl. a zsidó tanító árvaház stb.) melyek 4 héttel a közgyűlés előtt a választmányhoz beküldendők. A kitűzött tétélek elő-adóit a közp. választmány megfogja jelölni. *Az elnökség.*

— Elnökünk mintegy 6 heti távollétében *Mendl Lajos* tanár úr, az egyesület alelnöke, fogja a folyó ügyeket elintézni.

Junius hóban fizettek tagdíjat:

Adler Simon, Budapest	2 frtot	Kellner Fülöp, Szilas-Balhas	1 frtot
Baumgarten Simon, Miskolcz	2	Kondor Ignác, Budapest	2
Deutsch Sámuel, Ó-Becse	2	Kleinwald Mihály, Ó-Becse	2
Eichenbaum Ign., Cs.-Apát-falva	1	Mandl Bernát, Budapest	2
Fischer Mór, Hajdu-Nádudvar	1	Löwy Efráim, Petrovác	2
Flesch Miksa, Budapest	2	Popper Mór, Alsó-Liszkó	2
Grünfeld Izsák, Budapest	2	Reisz Izsák, Chropó	2
Györki Károly, Apatin	2	Schlesinger A., Érd	2
Havas Bertalan, Siófok	4	Schwarz Márk, Vác	1
Horowicz Samu, Melsicz	2	Stöckelmacher B., Budapest	2
Kohn Ármin, Pruzsina	1	Wurmfeld Ignác, Körmend	2
			összesen 41 frtot

V e g y e s e k.

— **Uj tankönyv.** Dr. Zsengeri Samu, föv. tanító és ismert tanügyi író, régebben kiadott vallástanát teljesen kidolgozva „Hittani hármaskönyv“ czim alatt sajtó alá adta. E könyv, mely a történetet, hittant és liturgiát tartalmazza, két részben jelenik meg; az első az elemi népiskoláknak, a második pedig a felső nép- és polgári iskoláknak van szánva. Ajánljuk e művet t. kartársaink becses figyelmébe.

— **Zárvizsgálatok.** Prasser igazgató úr vezetése alatt álló kereskedelmi középiskolában junius hó 23. folytak a zárvizsgálatok számos előkelő és szakértő vendég jelenlétében. E különben is jó hírnévvel bíró intézet mint eddig most is fényesen igazolta azon közbizalmat, melyben mindig részesült. Kitünő vezetését már az is bizonyítja, hogy a tanári kar mindmegannyi kipróbált szakférfiból áll. A kiszabott tananyag feldolgozása meglepő eredménnyel mutattatott be és a tanulók szóbeli feleletei és írásbeli dolgozatai, melyek a magyar és a német nyelvben szerzett jártassá-

got tanusitanak, még a tulzott igényeknek is fényesen megfeleltek. Azonkívül kiemelendőnek véljük azon tapintatos berendezést is, mely szerint az intézetben a zsidó szombat- és ünnepnapokon ép úgy mint a keresztény ünnepeken előadás nem tartatik, mely körülményre különösen a zsidó szülőket figyelmeztetjük. Különben ez intézet oly virágzó, hogy külön ajánlásra nem szorul.

— **Sárbogárdon** Klein Lipót okl. néptanító állásáról végleg lemondott, más pályára lépett, hol kevesebb munka mellett több jutalomban részesül. A hitközség és iskola nem örömmel vette távozását, mert derék tanító és szorgalmas munkás és hivatását átérző, nemes gondolkozásu, jótékony ember. Kívánjuk, hogy új életpályáján szerencse kísérje s hogy az iskolát és tanítókat mindenkor szives emlékezetében megtartsa. (B.V.)

— **Eljegyzés.** Gere Antal Ozorán működő tisztelt kartársunk és egyesületünk buzgó tagja eljegyezte Schwarzenberg Fanny kisasszonyt, Schwarzenberg Gusztáv város-hidvégi regale-tulajdonos szeretetreméltó leányát Üdvözöljük!

— **Kérelem.** „Magyarország zsidó tanítóinak és népoktatási intézeteinek név- és czimtára“ czimű munkám csinosan kiállítva f. é. október közepe táján az aradi „Széchenyi irodalmi intézet“ sajtója alól ki fog kerülni. Tisztelettel felhívom hazánk mindazon izr. néptanítóit, kik a jövő 1886 – 87-iki iskolaévvel állomást cserélnek, sziveskedjenek ezt velem levelezőlapon f. é. szeptember hó 20-áig tudatni, hogy a czimtárban a helyváltozás kiigazítható legyen. Egyszersmind kérem kartársaimat e munkámra előfizetni vagy a czimtár birásának szándékát velem közölni, hogy a nyomtatandó példányok felől tájékozhassem magamat. A 2¹/₂ iv finom papirosra nyomtatott és színes borítékkal ellátott ¹/₈ rét alaku füzet ára csak 30 kr. Becses jelentéseiket, valamint megrendeléseiket elvárva maradtam kartársi tisztelettel

Battonyán (Csanádm.) 1886. jul. 1. *Spitzer Ignác*, izr. néptanító.

— **Társadalmi Paedagógia.** Irta Lederer Ábrám. E czim alatt hagyta el a sajtót az 1. füzet, melynek terjedelme 46 nagy nyolczadrétű oldal és ára 30 kr. mint külön lenyomat a „Népnevelők Lapjából“. E kiváló paedagógiai művet majd a legközelebbi számban fogjuk behatóan ismertetni, addig is melegen ajánljuk t. kartársainknak.

— **Bassó Vilmos** 50 éves tanító-jubileumáról. Ha „Értesítőnk“ egész terjedelmét ezen ünnep leírásának engedhetnők át, még akkor sem merithetnők ki a látottakat és hallottakat. De nem is kell nekünk sokat irnunk annak számára, ki majdan a magyar-zsidó tanítók működéséről akarván írni, Bassó Vilmos életének méltatásáig jut — bő anyagot fog találni nemes Bács-Bodrog vármegyének 1886. június hó 29-én mélt. Jankovich Aurél főispán elnöklete alatt tartott rendkívüli közgyűlésének Alaga m. főjegyző által felvett jegyzőkönyvében; talál majd azonkívül szép anyagot a bajai izr. hitközség és tanítótestülete évkönyveiben, az „Értesítő“ tehát csak azt regisztrálja, hogy az „Orsz. izr. tanító-egylet“ is képviselve volt ezen ünnepen és habár az ünneplő nagy közönség figyelmét egy Jankovich A. főispán, vagy egy Czirfusz Ferencz kir. tanfelügyelő, vagy egy Dr. Bruck iskola-széki elnök beszédei méltán lekötötték, Szántó Eleázárnak a jubilanshoz intézett beszéde — már az abban kifejtett magasztos elveknél fogva is — oly hatást keltett, melynek üdvös voltát az Orsz. izr. Egylet nagyon sokáig fogja érezni.)

Részletekbe nem akarván bocsátkozni, csak annyit akarunk megjegyezni, hogy az ünnep minden iziben sikerült volt. Hogy az nagy sikernek oroszánérdeme a bajai izr. tanítótestületé, azt nem mint közkezen forgó üres frázissal: *ez magától értetik*, akarjuk elütni, hanem jóleső örömmel konstatálni. Sok dicsérettel halmozták el a derék tanítótestüle-

tet, mi a legnagyobb dicsőséget abban találjuk, hogy ezek a bajai izr. tanítók egy compact, egyetértő intelligens *testületet* képeznek.

Az este 8 órakor megkezdett bankett valóságos élvezetet nyújtott. A jó ételeket és italokat magvas tartalmu felköszöntők fűszerezték. Azt tudjuk, hogy az *első* felköszöntőt ngs. Drescher Ede, Bajaváros köztisztviselőben álló polgármestere mondta, de, hogy az utolsót ki mondotta, nehéz lett volna megjegyezni. Ez alkalommal s egyesületünk tisztelt elnökén kívül, míg egy másik tagja az országos izr. tanítóegyesületnek vonta magára a figyelmet: *Schön József* fővárosi községi iskolai tanító.

A midőn e helyütt is Bassó Vilmos kartársunkat üdvözöljük, arra kérjük Egyesületünk minden egyes tagját, iparkodjék lelkiismeretes munkásság és józan életmód által 50 éves tanítói jubileumát elérni, az országos izr. tanító-egylet üdvözlete soha sem fog elmaradni. *Kisérő.*

Riunione Adriatica di Sicurta cs. kir. szab. biztosító társaság Triestben. Ezen társulat évi rendes közgyűlése, melyen az 1885-ki forgalmi év zárszámadásai és üzletjelentése tárgyalatott, ez év június hó 23-án tartatott meg Triestben; a terjedelmes minden üzletágazatot feltűntető üzletjelentés rövid kivonatát következőkben ismertetjük: I. *Életbiztosítások*: 1885-ben 8 679,444 frt tőke és 18,599 frt járadékról lett kötvény kiállítva. 1885. dec. hó 31-én érvényben volt biztosítások 36.877,045 frt tőke és 81.237 frt járadékra rugtak, s e szerint a tiszta emelkedés 4.318,750 frt biztosított tőke és 13,787 frt járadék. Ezen osztály díjbevétele 308,304 frttal emelkedet mult év ellenében és 1.595,158 frtra rugott. Haláleset-, tulélési- és kiházásitási biztosítás fejében 695,285 frt fizettetett ki, mely összegből 43,979 frt vészbiztosítókra esik. Azonkívül 144,081 frt függőben levő haláleseti és tulélési biztosítások fedezésére tartalékba helyeztetett. — II. *Élemi (tűz-, szállitmány- és jégkár-) biztosítások.* A díjbevétel ezen három ágazatnál 7.770,654 frt volt. Károkért 5.282.481 frt fizettetett ki, mely összegből 2.088,974 frt a vészbiztosítók terhére esik. Azonfelül 200,022 frt függőbenlevő károk fedezésére tartalékba helyeztetett. Viszontbiztosításra ezen három ágazatban 3.137,244 frt adatott ki. — A készpénztartalék a tűzbiztosítási ágazatnál 1,530.362 frt és a szállitmány biztosítási ágazatnál 15.374 frtot tesz ki. — A több évi tűzbiztosítás díjtartalék tárczája 17,802.536 frtra rug. A Riunione létezése óta kerek 127 és fél millió forintot fizetett ki károkért. Az 1885. évi üzleteredmény igen kielégítő volt, mely kedvező eredmény eléréséhez többé-kevésbé minden ágazat hozzájárul. A nyeresemény 482.078 frt 24 kr, mely összegből első izben 150,000 frt a jégkárbiztosítási tartalék emelésére és 45.335 frt 50 kr. az árfolyam ingadozás tartalékának emelésérefordittatott. — A maradékból alapszabályszerűleg az általános nyeresemény-alaphoz 51.114 frt 50 kr csatoltatott, mely összeg, valamint az osztalék és a társulat hivatalnokai takaré- és nyugdíjpénztára részére adományozott összeg levonása után 183.235 frt 89 kr marad a részvényeseknek osztalékul. Az osztalék részvényenkint 55 forintban állapítatott meg (1884-ben 50 frt volt) és jul. hó 1 től kezdve fizetetik ki. — A tartalékok 1885-ben 825.445 forinttal emelkedtek és december hó végével 9,815.258 forintra rugtak. A közgyűlés által meghatározott alapszabályváltoztatások a társulat alapszabályszerű tartamának meghosszabbítását és az évi közgyűlésekhez való meghívás idejének megrövidítését illeték. Az alapszabályok értelmében történt választások eredménye Reinelt Károly báró a trieszti kereskedelmi és iparkamara elnöke és Morpurgo Marco báró az osztr.-magy. Lloydtársulat elnöke igazgatóknak és pedig előbbi ismét, utóbbi az elhalálozott Landauer Gusztáv helyett választatott meg; Afenduli György és Pojai Alberti Emil gróf felügyelővé újból megválasztatott.

Schlesinger Ignácz nyomdája. Budapest, rostély-utca (Károlykaszárnya) 7. sz.